

Bevis,
at Norge, ved Kong Christian III.
Recess af 1536, ikke er bleven til en Provins
af Danmark.

af
D. KOFOD ANCHER.

Er det tilladt, at en Undersaat gjør sig Umage for at forsvare sit Fædrelands Stats-Handlinger, ved at vise deres Aarsager og Hensigter, og derved deres rette Meening: da tiener det til Forsvar for denne min Afhandling. Skulde ikke en Dansk Mand være beføyet at tale for de brave Normænd, et Folk, som vi i nogle hundrede Aar have staaet i onskeligste Foreening med, og som alle Danske Patrioter billigen elske og agte som kjereste Venner, Brødre og Medborgere; allerhelst i saa vigtig en Sag som denne, da det er her at gjøre om et Riges Frihed. Thi hvad er vel et Rige uden Frihed? Intet Rige meere, men et Legeme uden Siæl og Liv, ja ikke et Legeme engang, men kun et Lem.

Den berømmelige Hof-Raad Scheid har derfor af en priselig Iver i den anden Deel af Kiøbenhavnske Lærde Selskabs Skrifter søgt i denne Post at bevise saa got som han kunde Norges ældgamle Frihed pag. 359. sq. Jeg siger saa got som han kunde, thi Reccessen, som den hele Sag berøder paa, har han ikke seet. Det er den allene om Religion og geistlige Sager, hvilken Hvitfeldt p. 1489. kalder den første Recess, underskrevet paa samme Herre-Dag, og samme Dag som denne, der findes trykt ved Crag's Historie; (*) Denne der-

D 3

imod

(*) Dog er det ikke i denne saa kaldte første Recess, hvorudi findes den Artikel, at Norge altid skal blive under Danmarks Krone, som Hvitfeldt siger strax efter paa samme Side. I den første handles vel ogsaa om en Deel verdslige Sager, hvoraf det meste siden er indrykket

imod har en Tiidlang lagt i Skiul, og man har ikke vidst af den videre at sige, end hvad Hvitfeldt beretter os. Havde den lærde Scheid havt begge Recesser i Hænde, da var han noget nær falden paa samme Tanker, som jeg, i det mindste er jeg vis paa, at han havde afgjort Sagen saa fuldkommen og vel, at jeg giene kunde have sparet denne min Umage. Men i Mangel deraf har han maattet hjælpe sig frem med Gissninger. Han saae meget vel, at saaledes som Recessen er bleven forstaaet, kunde den ikke fritages for det Navn af ubillig, han saae ogsaa, at saaledes som Omgangen med Norge har været siden Aar 1536, da finder man overalt Fodspor af et Rige, ikke af en Provins. Da han alligevel ikke kunde tværtimod Hvitfeldts omstændelige Beretning p. 1355. og 1489, nægte Sagen i sig selv, saa har han mistænkt ham for ikke at have anført Artiklens Indhold i sin egentlige Meening saa gandske rigtig, (*) men at den Forandring, som den Tiid skeede i Norge, maa have sigtet til nogen Slags ulige Forening imellem Rigerne, uden just at indlemme det ene som en Provins i det andet. Man maa lade Salig Scheid den Ere, at han hermed har sagt til Norges Forsvar efter den Underretning han havde om den omtvistede Herredags Slutning, alt hvad der med Føye kunde siges.

Tmidlertiid meener jeg det staaer fast, at endskjønt den Fornærmelse imod Norges Rige, at giøre dets Forening med Danmark i steden for lige til ulige,

indrykket i den Solbingiske Recess af 1558, som Hvitfeldt rettelig erindrer p. 1490, men først og fornemmelig om Geistlige. Den anden Recess indeholder Kongelige Forpligtelser, samt Underaatternes Privilegier og Rettigheder, og er Kong Christian den Tredies rette Haandfæstning. Den skiller sig fra den første ogsaa derudi, at den var en Handling imellem Kongen og Rigs-Raadet allene, nemlig paa samtlige Danske Adels og Indbyggeres vegne, som den heller ikke er stadfæstet med andre Indsegle end deres. Da den første derimod har Indsegle underhængt ikke af Kongen og Raadet men ogsaa af Adelen og Kiøbstædernes Guldmægtige.

(*) At Hvitfeldt ikke af sig selv har tillagt de Ord: *som en Provintz*, som Hr. Hof-Raad Scheid meener, det legger Recessens Ord for Dyne. Hvitfeldts Forseelse bestaaer fornemmelig derudi, at han har anført Artiklen usfuldkommen, og udeladt den Condition: Om Norge med Magt blev bragt til Lydighed, som han tillige med andre har meent, at den indeholdt en reen Slutning uden noget Billaar. Thi endskjønt han bruger p. 1355, en Talemaade hvorfra kunde sluttet, at intet vist og fast endda var besluttet, naar han siger: At der blev noget haardt og strengt raadslaget over de Norske, saa seer man dog klarlig nok af hans Ord p. 1489, at han sigter til en reen og fuldkommen Handel. Ekers Land det ikke nægtes, at der jo undertiden savnes hos Hvitfeldt den behørigt Røynagtighed i Henseende til Stats-Rettens Talemaader, naar han siger for Ex. Om Norge, endog for Kong Christian III. Tiid, p. 1095. og 1238, at det var incorporeret og p. 1315. at det var indlemmet med Danmark, og p. 1316. at Danmark og Norge vare indlemmet til evig Tiid.

ulige, vel ikke er saa stor, som at gjøre det til en Dansk Provinz. Saa er det dog en Fornærmelse. Forstjellen er ikkun meer og mindre. Alt degraderes er vel en mindre Straf end at casseres, men begge Deele ere Straffe. Ubesoyet at gjøre to foreenede Rigers Raar til ulige, ved at fratage det eene noget af sine Herligheder, for at legge det til det andet: Alt nok for at gjøre Ret til Uret. Imellem Brødre maa holdes Liighed, fattes noget derudi, da bør det rettes; De Gamle kaldte det: Jæxner. I slig Henseende finder jeg mig forarsaget til Forsvar for Norge, ja ikke for Norge allene, men ogsaa for den Danske Regiering, at vise, at det er ikke saasom man meener, at Norge i Kong Christian III. Tiid ved den bekiendte Herre-Dags Slutning Aar 1536. virkelig er bleven gjort til en Dansk Provinz.

Men som det herudi fornemmelig kommer an paa den Artikel i Recessen, hvori meldes om Norge, nemlig den tredie, saa er det vel fornødent, at den anføres heel og holden.

Samme Lyder da Ord fra Ord saaledes:

Och effterthy att Norgis Riige nu saa forringet er bode aff macht och Formuæ, och Norgis Riigis Inbiggere icke allene formuæ att underholde thennem en Herre og Konnyng, och samme Riige er dog forbundet att bliffve hoes Danmarcks Krone till ewig Tiidt, och fleste Parthen aff Norgis Riigis Raadt besönnerligen Erche biscop Oluff, som nu er thet störste Hofvet ther udi Riiget, nu udi en korte Tiidt er twende gange mett meste Partten af Norgis Riigis Raadt falldne fran Danmarks Riige, emodt theres egene Forpligtelse, Tha haffwe wy therfor loffvet och tilfagdt Danmarcks Riigis Raadt och Andell, att thesfor Gudt aldmegtigste thet saa forsiet hafver att wy samme Norgis Riige eller nogre the Ledmode, Slotte, Lande eller Syffell, som ther till hörer, kunde bekræfftige eller bekomme under wort Hörfom, Tha skall thet her effter were och blifve under Danmarcks Krone till ewig Thiidt, ligesom eth aff the andre Lande, Jutland, Fyen, Sielandt eller Skaane ere, och hereffter icke were eller hide ingtet Konninge Riige for sig, men eth Ledemoth aff Danmarcks Riige och under Danmarcks Krone till ewig Tiidt, Dog hues Feigde ther aff kand komme, Skulle Danmarcks Riigis Raadt och Inbiggere were plictuge mett osf troiligen att hielpe vddraghe.

Hvem der læser disse Ord med beherig Agtsomhed og af Historien tillige veed de da værende Omstændigheder, han skal neppe kunde tvivle om, at jo denne
Artikel

Artikel forudfetter hos de Norske en vedvarende Gienstridighed imod de Danske Konge-Vaal, som maatte forbinde disse til at undervinge hine med Magt.

Necessen siger det med rene Ord: Dersom Gud det saa forseet haver, at vi Norges Riige, eller noget af dets Lande bekræftige, eller bekomme under vort hørfomme, det er at sige: Om vi ved Magt maatte bringe Norge til Lydighed. Thi endskjønt der bruges den Partikel: eller, saa var det dog en ubillig og ugrundet Forklaring; om man derfor vilde forstaae Artikelen derhen, at Norge skulde gøres til en Provins, paa hvad Maade ogsaa dermaatte blive bragt til Lydighed, enten med Gode eller Onde. Hvor ubilligt var det ikke at gjøre Norge til en Provins, naar det godvillig gav sig under Danske Konge? Og hvor ilde sammenhængende blev da ikke Slutningen med sine retfærdiggjørende Aarsager? Derimod staaer alting i beste Forening sammen, naar Artikelen forstaaes saaledes, at der tales først om den Forbindelighed paaliggende de Norske ved Rigernes Forening, dernæst om deres Forseelse ved tvende gange at have overtraadt samme, hvoraf omsider sluttet, at hvis ikke anderledes kunde skee end at de nu med Magt maatte bringes til Lydighed, at Norge da, ved Krig erobret, enten gandske eller til Deels siden skulde være og blive under Danne-mærk som en Provins.

Alle Omstændigheder legge for Dagen, at denne er Artikelens rette Meening. Just i Aaret 1536. kom Kong Christians Sag i Norge til at staae paa svage Fodder. Ikke allene den Nordre Deel af Riget var hannem imod, men endog de Sønderskiiske, omendskjønt de i Aaret tilforn havde erklæret ham for Konge, vare ved Erke-Bispens Praktiker bragte til at trække paa Liine med de andre. Hvitfeldt p. 1470. sq. Crag. Hist. Christ. III. p. 82. sq. Thi Norge regiertes den Tiid af Ole Engelbrechtsen, en Erke-Biskop, rigelig forsynet med alle behørig Egenstaber til at udgiøre en farlig Prælat: Ikke allene modig og myndig, men tillige snid og snedig, som kunde love uden at holde, sige Ja, naar han meente Ney, som ikke gierne slap Linen af Haanden, saa længe han kunde holde den, men vidste derimod at fire, saa snart han ikke kunde holde længere, som havde lært at henge et Dække over sine Hensigter og i alting at besmykke sin Sag med Farver af Religion og Nidkiærhed for det almindelige Beste. Saadan en Mand havde Kong Christian til Modstandere. Hvad Under naar man veed, at den eene var en Catholisk Biskop, den anden derimod indtagen af Lutheri Lærdom? At tage ham til Konge, det var for Bisperne det samme som at stille sig selv ved alle Bispelige Herligheder. Her galt det om Ære, Rigdom, Magt og Myndighed, herudi maatte alting voves til det yderste. Desuden gif

Erke

Erke-Biskoppen den Tiid svanger med et falskt Haab, opvakt ved store Løster. Thi Aaret tilføren nød han den Ære, at hannem blev tilsendt to Keiserlige Gesandter med smigrende Breve fra Keiseren og Pfalz-Greven til Rhin. Hvitk. p. 1472, som de vel vidste, hvad Fiender der skulde bruges til at sette en hofmodig Biskop i Bevægelse. I disse Breve begierte de af ham, at han som en gammel Tilhænger af Kong Christian II., vilde formaae de Norske til at vælge Pfalz-Greven, der var troslovet med Christian II. Daatter, til Konge, givende ham tillige Fortrøstning om stor Hielp, og at Pfalz-Greven selv snartigen skulde komme med god Undsætning. Endnu kom dette til, at de Søndensiske, uanset, at der til Konge-Ballet var berammet en Rigs-Dag, og samme, som Crag. beretter p. 84. efter deres Anmodning var opsat til St. Hans Dag, alligevel ham uadspørgt havde forud givet deres Bal til Hertug Christian. Dette kunde hans geistlige Hofmod ikke taale. En saa vigtig Sag, som denne, burde ikke sluttes under andet Navn end hans. Herved blev da Erke-Bispen bragt i Harnisk, og det var en afgjort Sag hos ham, at han med al Magt skulde sette sig imod Kong Christians Bal.

Den Tiid Claus Bilde først i Aaret 1535. kom til ham paa de Danske Gesandters Vegne med skriftlig Undskydning, at de Danske efter Tidens Omstændigheder vare foraarsaget, de Norske uadspørgt, strax at træde til Kong Christians Bal, begierende derfor, at de Norske ikke ville stille sig fra de Danske; stillede Biskopen sig an, som han ogsaa var paa Kong Christians Side; thi i Brevet til Biskop Ofve Bilde og Hr. Mogens Giøe hos Hvitfeldt p. 1439. heder det: At han vel havde ladet see, at han ikke var den gode Hertug Christian ugenegen, som han og med det Norske Raad havde forleden Aar tilsendt dem Fuldmagt at gjøre og lade i denne Sag, som dem best hutes, men nu saa hastig foruden de andres Samtykke kunde han for hans Person intet bevilge, allers helst det Danske Raad selv var uæens. Hvorvidt Hiertet paa den Tiid fulgte med hans Ord, vil jeg lade staae ved sit Værd. (*) Dette veed man, at det kom ikke den gang videre, end at der blev berammet til Trefoldigheds Søndag en Herre-Dag i Trondhiem, som siden blev udsat først til St. Hans Dag, dernæst til i Aaret 1536. Hvitk. pag. 1439 og 1470. Crag. p. 83. 84. 158. Tmidler:

(*) Om ellers det Trondhiemske Capitels Andragende i Suppliquen til Kong Christian af 1538, i Danske Magazin 6te Bind p. 291, er riagtigt, da sees deraf, at Erke-Bispen har været paa Kongens Parti, indtil han fik Brevene fra Pfalz-Greven og det Burgundiske Hof, vel ikke just af Godhed for Christian III., men for at gjøre Parti med den stærkeste.

Imidlertid skeer det, at de Søndensfielste Torsdagen for Pingst-Dag 1535. paa egen Haand hylde Kong Christian III., hvorpaa Erke-Bispen ved Michelsdags Tid bliver besøgt af de Keiserlige Gesandter. (*) Hvitfeldt p. 1440. og 1470. Erke-Bispen lod sig da saa meget lettere bøye til det Keiserlige Parthi ved Gesandternes smigrende Forestillinger, som hans Hofmod, sat i Bevægelse, havde opvaakt hos ham Hevngierighed for Konge-Ballets Skyld. Begge Deele komme overeens i at afsvende Bispens Sind fra Kong Christian III., og at vende det paa nye hen til Kong Christian II. Da nu de Danske Gesandter komme til Trondhjem sidst i samme Aar 1535. for at bivaane Herre-Dagen, bleve de vel hoffigen imodtagne med Forsikring af Erke-Bispen, at han med al Magt vilde understøtte deres Bærv, men det varede ikke længe, førend han tog Masken af, saa man fik at see, hvad Bispen forte i sit Skjold. Den Tid Gesandterne havde foredraget deres Erinde, begierte han to Dages Frist, for at indhente Almuens Betænkning, men lod deres Erinde imidlertid udsprede, nemlig at bede de Norske, at de ved Kong Christians Val ville vedblive Foreeningen med Danmark, og hielpe de Danske at bære de svære Krigs-Byrder. Crag. p. 158. vel vidende, at den sidste Post i sær vilde ophidse den egennyttige Almue, der ansaae det som et Beviis paa et forventeligt haardt Regimente, at Danmarks Konge vilde legge Norge i Skat, førend han der var udvalgt til Konge. Biskoppen, som ikke glemte at puste i Tiden, fik derpaa Almuen til at beslutte, at Gesandterne skulles Deels fængsles, Deels aflives. Denne Beslutning bliver strax i Bærk sat, og den brave Vincentz Lunge maatte derved sætte sit Liv til. Crag. pag. 159. Hvitf. p. 1471. Det var ikke nok, at Bispen dermed havde sat den Nordre Deel af Norge i Bevægelse, men at Luen maatte gribe om sig overalt, blev der kreven til Bergen, hvorved der rygtedes over hele Norge, at det nu var gandske ude med alt Haab for Kong Christian. Efterat Beyen var saaledes banet for Kong Christians II. Parthi, vilde Erke-Bispen ikke forsomme en saa god Lejlighed til at skaffe det hannem fratagne Scepter i hans Svigers

(*) Jeg veed ikke, om Kong Christian III. Historie-skriver Niels Crag har havt noget fast Beviis for sig, naar han sætter pag. 84. at Erke-Bispen allerede havde faaet Keiserens Recommendations-Brev for Pfalz-Greven den Tid Claus Bille kom til Trondhjem og forebragte de Danske Gesandters Erinde, og at de Søndensfielste, underrettede om, at Bispens Sind var den gang afsvendt fra Hertug Christian, havde for den Aarsags Skyld tilsendt ham deres Hyltings-Brev, efterat de først havde begiert Herre-Dagen udskat. Med Hvitfeldts Tids-Regning kommer dette ikke overeens. Thi de Danske Gesandter bleve affærdiget i Januarii 1535. og kom til Norge i den store Vinter. Hvitfeldt p. 1439. Crag. p. 82. men Keiserens Brev til Bispen er først underskrevet den 10 April næst efter, og de Keiserlige Sendebud vare i Trondhjem om Mikkelmisses-Tid i samme Aar 1535. Hvitf. pag. 1470. og 1472.

Sviger-Søns Hænder, hvorved han tillige kunde giøre det Danske Konge-Bal til intet; hvorfor han strax sendte nogle sine Tienere ned i Norge, med 300 Heste for at lade sig hyldige Landet til paa Pfals-Grevens Begne. Hvitf. pag. 1471. Endnu kom dette til, at først i Aaret 1536, uden Tvivl ved Erke-Bispens Indskydelse, vare nogle Breve omsendte, for at bevæge Almue til Oprør, (som sees af tvende Konge-Breve til de Norske paa Peders Stoels Dag 1536. i det Danske Cancellie-Registranter Fol. 140. seqv.) og der fandtes den gang saa i Riget, som Kongen kunde have Tillid til. In Norvegia toto hoc anno (scilicet 1536.) siger Crag. p. 158., cum ingentibus Turbis conflictatum: ubi res eo loco erant, ut istud Regnum a paucorum Fide aptum esset. Metropolitanus enim Nidrosiensis offensus, quod cismontani auctoritate sua sprete ab ipsius consiliis discessissent, tum potentiores tum plebem sibi adjunxerat, certus in Christiani Electionem nequaquam consentire.

Saadanne vare Omstændighederne i Norge den Tiid. Herre-Dagen begyndtes i October-Maaned i Kiøbenhavn. I Betragtning af samme havde de Danske Aarsag at frygte for, at Norge enten med alle, eller i det mindste en Deel af Riget vilde slide sig løs fra Foreeningen med Danmark, hvorfor det Danske Rigs-Raad og Adels fandt sig besøyet at forbinde Kong Christian til, i Fald de Norske bleve fremturende i deres Gienstridighed imod det Danske Konge-Bal, saa at Danmark maatte forarsages med Magt at bringe dem til Raison, at Norge da, som en Provinz, skulde indlemmes med Danmark, og ikke ansees længere som et Rige. Thi de Danske ville ingenlunde taale, at Rigerne skulde skilles ad, men det var fast besluttet enten med Gode eller Onde at holde Foreeningen ved lige. Af den Tanke var Kong Friderich I., den Tiid de Norske i Aar 1531. paa nye havde givet sig under Kong Christian II. Thi i det Kongelige Magt-Brev, skreven i Kiøbenhavn Søndagen Cantate, Aar 1532, til Knud Gyldenstjerne, N. Lykke og von Heyderstorp, Oberst over Lands-Knegtene, som med Orlogs-Skibe og Krigsfolk vare sendte til Norge, heder det: At de skulde giøre deres yderste Tiid; at de enten med Minde, Dag-Tinge eller med Magt kunde komme samme Rige og dets Indbyggere under Kongens Haand, Bold og Magt igien. Hvitf. pag. 1358.

Samme Magt-Brev staaer in extenso i de Danske Cancellie-Registranter for bemeldte Aar 1532. Fol. 50. tilligemed et andet fra Kongen og det Danske Rigs-Raad til Biskop Hans Reef med flere, Tiirsdagen efter Peders Fængsel 1532. Fol. 53. Ligeledes var Kong Christian III. findet, som man sees af de

tvende bemeldte Breve til de Norffe af 1536. (*) Thi at der var besluttet Krig imod Norge, i Fald de Norffe ikke ville godvillig give sig under Kong Christians Scepter, erfares ogsaa af Slutningen i Necessens tredie Artikel, hvor Kongen, imod at forbindes at gjøre Norge til en Provins, forbinder det Danske Riges Raad og Indbyggere til at troligen hielpe at uddrage ham fra hvis Feyde deraf kunde komme. Man seer heraf, at den Danske Regiering vel havde besluttet endelig, at ville have Rigerne's Foreening holdet ved Magt, dog efter den Plan, at der ikke maatte gribes til haarde Midler, saa længe det kunde skee med Gode.

Da det nu ikke var at formode, at de Norffe godvilligen skulle lade Norge omdanne til en Provins, de heller ikke kunde forbindes dertil uden ved Krig, altsaa maa Necessen endelig forudsætte de Norffes vedvarende Gienstridighed, og det som deraf formodentlig vilde flyde, Norges Erobring med stormende Haand.

Paa denne Viskaar beroer den hele Sag, den er Reglen, man har at gaae efter, naar man vil dømme ret om Herre-Dags Slutninger af 1536. for saavidt den angaaer Norge. Thi saa klart som det er af Artikelens Ord, at det Danske Rigs-Raad ikke har siget, som Hr. Hof-Raad Scheid meener, ikkun til at nedsette Foreenings-Maaden imellem Rigerne, gjørende den, som tilforn var lige paa begge Sider, nu ved at betage de Norffe videre Val-Nættighed, til ulige, men at der virkelig blev besluttet, at Norge, i Fald det blev erobret ved Krig, skulde legges under Danmark og indlemmes dermed, samt, hvis saa skeede, at det da ikke længere var at ansee som et Rige, men som et Land og Provins, der havde mistet sin forrige Frihed; saa klart meener jeg og det at være, at det aldrig er kommen eller med Nette kunde komme til nogen virkelig Indlemmelse med Danmark, siden Herre-Dags Slutningen, i det den forudsætter Norges Underkvingelse med Magt, indbefatter ikke en reen og puur, men en vilkaarlig Forpligtelse, som af sig selv maatte bortfalde, saa snart

(*) Det eere af dem siater vel fornemmelig til Indbyggerne i Bahus-Lehn og Wigen, som ikke vilde svare til Bahus-Slot, dog ere de begge skrevne til de Norffe i Almindelighed, i Anledning af nogen Tvedragt mellem Norffe Rigs-Raad, samt at nogle havde ladet Breve udgaae, for at oppvække de Norffe imod Kongen og hans Embeds-Mænd, hvorfors Kongen stillede dem for Dyaæ alt det Onde, den Opsland i hans Faders Tiid og siden havde fødet af sig i Danmark, raader dem allernaadigst til Fred og Rolighed, da det Forbigangne aldeles skulde være tilgivet, men forfætrer dem tillige hvis det ikke skede, at han med første vilde optilke et merkeligt Tal af Krigsfolk med Ryttere og Lant-sknegte, da de selv maatte betænke, hvad Skæde og Forderv deraf vilde flyde, naar et Tal fremmede Krigsfolk kom ind i Riget.

snart Norge godvilligen underkastede sig under Kong Christians Regimente. Thi hvem er vel saa ukyndig i Lov og Ret, at han ikke veed, at en vilkaarlig Forpligtelse ikke gielder, med mindre det Vilkaar, som den beroer paa, bliver til virkelig; men at det eene ellers falder hen tillige med det andet?

Krigen imod Norge eller rettere imod Erke-Bisfopen blev rigtig nok berammet, i Folge Herre-Dags Slutningen; thi endskiont Elke Bilde, efter det Løfte han og de andre Danske Gesandter havde givet Erke-Bispen, da han var falden til føye og Norge nogenledes igien bragt i Rolighed, var derimod, at nogen Krigsmagt skulde sendes til Norge, saa vilde dog ikke Kongen og det Danske Rigs-Raad, at Bispens Utroeskab skulde gaae ustraffet bort, som de desuden kiendte ham alt for vel, end at de kunde vente anden Troeskab af ham, end den som Magt og Tyang maatte bringe til veje. Crag. p. 162, hvorfore fiorten Delogs-Skibe i Foraaret 1537. bleve sendt til Norge, under Commando af Truid Ulffstand og Christopher Hvitfeldt. Hvitf. p. 1499. Dermed var alt Haab ude for Erke-Bispen. Nedsaget at krybe til Korset, havde han ydmyget sig for Kong Christian alt hvad han kunde, da han ikke allene ved de Danske Gesandter lod bede om Naade, men endog maatte skrive Kongen til Torsdagen for Palme-Søndag 1537. i en Tone, som hans geistlige Hofmod slet ikke havde tilladt, naar han ikke havde vidst at vende Raaben efter Binden: men alting forgiæves. Da han nu saae, at hans afsvungene Ydmygelse intet vilde hielpe, underrettet tillige om Bispernes Skiæbne i Danmark, tog han strax til Flugten, efterladende sig Besætning og Krigs-Nedskab, som nieste Deel bestod i falske Løfter. Crag p. 162, 163. Hvitfeldt p. 1494. og 1499. Saaledes mistede de Norske Bevægesser, ved at miste i ham deres Hoved, tillige deres Liv, og den hele Massine kom til at staae, saa snart det store Hiul var borte.

Steenvigsholms-Slot slet forsynet med behørige Nedskaber, til at holde en Beleyring ud, overgav sig strax; hvorpaa alt Trundelavet og de Nordenfiellds ginge Kong Christian til Haande. Hvitf. p. 1499. Som der da ikke behøvedes nogen Krig eller Krigs-Erobring, saa kunde heller ikke den tagne Slutning, om at indlemme Norge under Danmark, være videre af nogen Kraft.

Saaledes meener jeg, at Artikelen med Rette bør forstaaes, ikke heller troer jeg, den er forstaaet anderledes paa den Tiid, da dens rette Meening ikke kunde være nogen ubekiendt. Jeg veed ellers ikke, hvorledes man skal forestille sig en saa betydelig Herre-Dags Act indrykket i en Kongelig Haandfestning, saa snart den sluttes og stadfæstes, strax derpaa at falde hen og døe bort, som den aldrig

havde været til, uden at efterlade sig allermindste Fodspor. Een af Deelene maa man dog sætte, enten at denne Herre-Dags Slutning er bleven staaende ved Magt, eller ikke. Er den bleven staaende ved Magt, da maa den og være sat i Verk, og er den i Verk sat, da maatte man merke nogle Følger deraf, som havde givet Nytte og Nye fra sig indtil vore Tider. Hvem vilde troe, at de fiælle Normænd stiller og med Hænderne i Skidet havde ladet deres Rige giøre til en Provinz? Kong Christian i det mindste har ikke ventet det; tværtimod har han frygtet for, som Slutningen af den tredie Artikel viser, at denne Forandring vilde føde Krig af sig. Lad nu være, at det ikke just havde gaaet saa vidt, saa er det dog ikke rimeligt, at de Norske aldeles skulle have taugt til denne store Forandring uden at protestere derimod, eller i det mindste at klage og besvære sig derover: Dog findes intet derom i Historien.

Den følgende Tiids Omstændigheder tiene til Beviis, at benævnte tredie Artikel er bleven anseet som kraftesløs og ugyldig. Den første Omstændighed, der kommer min Betragtning i Møde, er denne, at, saa snart Norge kommer i Noelighed, ved den uroelige Erke-Biskops Flugt, og de Norske derpaa hylde Kong Christian, saaer man strax efter at see, at de Norske tilgives deres Forseelse, først de Sondenfiæske, efter det Haab denem tilforn var givet derom af de Danske Gesandter, siden de Nordenfiæske, hvilke Ulkstand og Hvitfelde havde lovet det samme. Thi Kongen og Raadet havde besluttet en almindelig Tilgivelse for alle Norske, undtagen Erke-Biskopen allene, den de med god Føye ingen Tillid kunde have til (Crag. pag. 161-168, Paullens Samling af gamle Norske Love, Tredie Deel, p. 288.) hvilket den første Artikel i den geistlige Necess af 1536. hos Crag. addit. 1. pag. 10. vidner ligeledes at være steet imod de Danske, der havde forseet sig i samme Tiid og paa samme Maade lige saavel som hine. Hvad kand man vel nu slutte af denne almindelige Tilgivelse? Saa meget gandske vist, at Norges Underkastelse under Dannemark, hvad heller den virkelig har været bragt til Fuldkommenhed eller ey, ingenlunde kand bestaae dermed. Hvorledes kand det ellers hænge sammen, at de Norske tilgives deres Forseelse og alligevel straffes paa det haardeste? At tilgive Forseelse uden at tilige eftergive Straffen kand det vel hede Tilgivelse? Eller skulde det ikke fortiene Navn af Straf, at et Rige gøres til et Land, at det mister sin Krone og Frihed og Undersaatterne deres største Herlighed? Et Rige er altid det hele, en Provinz ikkun en Deel, det ene et Regeme, den anden et Lem. Regierings-Maaden maa være som den være vil, saa taber unægtelig et Rige meget derved, at det fornedres til et Land. Det befries vel fra den Omsorg enhver naturligtvis haver for sig selv og sin egen Belsærd, men imod at miste tillige sin Fuldmyndighed, hvorved

hvorved det kommer til at staae under andres Bærgemaal. Bisselig en haard Straf, og tillige ubillig, naar den paalegges nogen uden Skyld og Brode! Hvem vilde formode slikt enten af en retfærdig Konge eller af et høyt oplyst Rigs Raad?

Vil nogen derimod betragte dette paa en anden Side, anseende det som en Fordeel endog for Norge, at det blev indlemmet med Danmark, nemlig for at stoppe Rilden til de idelige Krige og Uroeligheder, opvakte i Norge af en Deel idesindede, og tillige at bestyrke Norges Magt, ved at handthæve Rigerens Foreening saaledes, at den ikke saa let kunde brydes, som Norge dog ikke var i den Stand, at det vel kunde udgiøre et Rige for sig selv; (*) saa bliver dog Sagen den samme. Derfor var det ikke Danmark tilladt imod de Norstes Villie at betage Norge sin Frihed, ligemeget enten samme var en virkelig eller kun en indbildt Herlighed. Thi moralske Personer ligesom enkelte, ere efter Naturens Ret, Herrer over sig selv fuldkommen berettiget til at domme om og at sørge for sit eget Beste: Derudi at paabyrde en anden noget under Navn af Fordeel, det er virkelig at forurette.

Det er vist, at ingen Land sætte Norges virkelige Underkastesse under Danmark, uden tillige at indvikles i hundrede Banskeligheder, som han neppe skal kunde redde sig ud af igien. Den Danske Regierings Omgang med de Norske siden 1536. er et Hoved-Bevijs i nærværende Sag. Men samme fremstiller Norge overalt som et Rige, ikke som en Provins. Var det gjort tilen Provins, da maatte endelig nogen Forandring være skeet i Henseende til Landets almindelige Forvaltning. Skulde det blive til noget andet, da burde det jo først omdannes dertil. Det skeer ikke, men alting bliver nu som før. Recessen havde sagt, at Norge herefter ikke skulde være eller hede noget Kongerige for sig. Dog beholder det sit Navn og Vaaben som et Rige, Rigers Embeder, Rigs-Cansler for Ex. (den Adelen i Norge efter Christiani 4ti. Privilegio af 1591. kunde udvælge under sig selv) sine Love og Retter, sine Herre-Dage eller saa kals det Rigs-Ret ligesom tilforn. Den menige Mand nød sine forrige Friheder, uden at Adelen maaskee, fordi en Deel af dem havde understøttet Uroelighederne i Norge, ikke har faaet sine Privilegier fornyet i Kong Christian III. Tid.

(*) Naar den tredje Artikel i Recessen begynder saaledes: Efterdi Norges Rige nu saa forringet, at Indbyggerne ikke formaae allene at underholde dem en Herre og Konge, da er Meningen uden Tvivl denne, siden det ikke allene er nyttigt for Norge, at det bliver under Danmark, da det ikke er i Stand for at underholde en Konge allene, men samme Rige desuden ved Foreeningen er forbunden dertil.

Tiid. (*) Det Forbund som strax efter blev sluttet, nemlig paa Andreæ Apostoli Dag 1536. ikke allene mellem Danmark og Sverrig, men imellem alle tre Riger, fremstiller Norge i alting som et Rige og tillegger det samme Rettigheder til at føre Krig for *Ex. Art. 9*, og at indgaae Forbund *Art. 12*, som de tvende andre. *Hvitf. p. 1491.*

Angaaende Konge-Bal, da veed jeg ikke til visse, om vore Konger efter Christian III. ogsaa ere valgt af de Norske, eller ikkun hyldet. Naaskee en Deel Danske have været af samme Meening, som *Hvitf. pag. 1489*, at de Norske havde frasagt sig deres Bal-Rettighed, fordi de i Aaret 1532. havde forbundet sig til ikke at skulle udvalge nogen særdeles Konge uden den, som blev faaret til Danmarks Rige, *Hvitfeldt p. 1392*; da jeg dog ikke kand synes, at den Forskrivning bør udtypes videre end til at stadfæste paa nye Rigeres Forening. Nok er det, at Kong Friderich II. (og hans Esterkommere uden Tvivl ligeledes) haver erkjendt, at der tilkom de Norske et frit Konge-Bal saavel som de Danske. Et klart Beviis derpaa er den Omgang med hans Son, som blev udvalgt i Norge 1582, men først hyldet 1591. Thi i bemeldte Aar 1582. blev sendt til Norge Cansler Niels Kaas med flere, for at besordre Prins Christians Bal med den Instrux: At de med Forstand og Bessedenhed skulle andrage de Aarsager, der havde bevæget det Danske Rigs-Raad til at vælge Hertug Christian til Konge efter Faderens Død, brugende dertil saadanne bevægende Grunde, som de best kunde kionne Sagens Nødterst at udkræve, og derpaa at begiere af Norske Adels og Laugmand, at de ligeledes ville bevilge og samtykke Hertug Christian til Konge efter Faderens Død, og, naar de det bevilgendes vorder, da at tage deres noyagtige Brev og Forskrivning forseglet og underskrevet, derefter at giøre dem tilbørlig Taksigelse, og overantporde dem Kongens Breve, at sig deres Bevilgning ikke skulde komme den Norske Adels til Forkrænkelse paa deres Adelige Frihed eller imod Norges Lov. Instruxen af 30 Decembr. 1581. staaer i Cancellie-Registranterne for 1582, Fol. 343. og den Kongelige Forskrivning til Adelen af 27 Januarii 1582. i Danske Magazin Tredie Deel pag. 124.

Hvad *Hvitfeldt p. 1355.* anfører til Beviis paa Norges Indlemmelse med Danmark, nemlig at de Norske efter den Tiid ikke maatte have sit eget Raad, beviser i Hoved-Sagen intet. Thi endskiont den Danske Regiering sandt for
got,

(*) Kong Friderich II. Privilegier for Norske Adels af 14 Febr. 1582. findes i det Danske Cancellie-Archiv, samt i Paulses Samling Tredie Deel p. 391. Samme ere siden en Deel forbedret af Kong Christian IV. i Aarene 1591. 1639. og 1646.

got, for at hemme videre Oprør og Afsondring fra Danmark, ikke at lade de Norske saaledes som før have sit bestandige Raad i Riget; saa er det dog ingen Følge, at Norge derfor er bleven omdannet til en Provins: Hvem vilde sige, at et Rige beroer saa aldeles paa et bestandigt Rigs-Raad, at det ene fornødentlig maa falde bort tillige med det andet? Det er ikke uden Nytte, at man herved erindrer sig den Forskiel, der gøres i Stats-Retten paa Regieringen i sig selv og Raaden at forvalte Regimentet paa. Et Rigets Betskaffenhed og Regierings Ret ere ganske noget andet end Regimentets Forvaltning. Enten Rigs-Formen er en eller anden, og hvad heller det Land, som regieres, bærer Navn af et Rige eller Provins, saa staaer det dog altiid den regierende Magt frit for at lade Regimentet forvalte paa hvad Maade den finder for got. Forandres noget derudi, da er det en Forandring, som ingenlunde vedkommer Rigets Betskaffenhed eller Rigs-Retten. Har Norge ikke havt sit bestandige Rigs-Raad siden 1536, saa veed man dog, at viffe af Kongen dertil forordnede, saa ofte Fornødenhed det udfordrede, bleve enten opsendte eller der i Riget beskikket til at besørge Rigets Tare, i sær til at holde Herre-Dage, det er at sige, til at sidde Rette-Ting og paa kiende Sager i Kongens Sted, til at forhøre Undersaatternes Klagemaal og Besværinger, og at forebygge Tvistigheder ved udgivne Rette-Bøder. I det Ærinde bleve Truid Ulftand og Claus Bilde sendt til Norge Aar 1539. Det samme skeede bestandig siden, undertiden endog aarligen; hvorpaa foruden de Herre-Dage, som meldes i Tiids-Registeret til Jonæ Rami Norske Kongers Historie p. 317. seqv. i Christiani IV. Historie, og andensteds kunde ansføres, om fornødent giordes, et stort Register af Cancellie-Registranterne; Undertiden komme Kongerne selv i Norge, for at holde Herre-Dage, hvilket skeede ofte af Christian IV., Aar 1591, 1604, 1607, 1610, 1613, 1616, 1622, 1641, 1646. Slanges Historie p. 48, 205, 235, 268, 353, 383, 474, 478, 1096, 1420.

Da man nu af det anførte seer, at Norge efter 1536. ligesom tilforn i Afting er medhandlet som et Rige, saa maatte jeg gierne vide, hvorledes det kunde lade sig gjøre, naar en reen og suidkommen Herre-Dags Act laae derimod. Naar Norge virkelig var bleven til en Provins, hvorledes kunde denne Provins saa strax efter forvandles til et Rige? Skulde der ikke behøves noget lige saa fast og Lovgyldigt for at omdanne en Provins til et Rige, som for at gjøre et Rige til en Provins? Der skal lige saa megen Magt og Myndighed til at rygge og ophæve gyldige Contracter og Love, som til at fastsætte dem. Allermindst fand en Herre-Dags Slutning, indrykket i en Kongelig Haandfestning, en saa fast og uryggelig Rigs-Lov bortfalde af sig selv; da det strider endog imod de

almindelige Grund-Sandheder, at noget af sig selv skulde kunde ophæves og gøres til intet: Det er det samme som at sige, at en Virkning kand bringes til veye uden behørig Kraft. Efter Rettens Regler behøvedes en nye Herre-Dags Slutning, for at gjøre den forrige til intet. Thi der heder det: Nihil tam naturale est quam eo genere quidve dissolvere, quo colligatum est. l. 35. ff. de Reg. Juris. I det mindste skal der noget lige saa fast og gyldigt til det ene som til det andet. Som det heller ikke er troeligt, hvis saa var, at Kong Christian havde foretaget sig en saa vigtig Forandring paa egen Haand, end at derimod jo maatte være skeet Protest og Imodsigelse. Hvem der nu be-
 tracter denne Herre-Dags Slutning bestandigt tilsidefat, maa han ikke deraf slutte eet af to, enten at den ved en nye Lov eller Herre-Dags Slutning maa være ophævet, eller at den er anseet som kraftesløs og ugyldig i sig selv, der ikke behøvede at ophæves. At den er bleven ophævet, derom findes intet hverken i Lovene eller i Historien, og da man intet veed derom, saa meener jeg mig besøyet deraf at slutte, at det heller ikke er skeet, og det derfor ikke er skeet, fordi det ikke var fornødent at gjøre noget til intet, som aldrig virkelig har været til.

Ophævet er den ikke, men allevegne udeladt og forbigaaet. Herved gives os et nyt Beviis i Hænde. Den tredie Artikel findes ikke, som de andre i samme Necess, igientaget og fornyet i seener Necesser, Haandfestninger eller Forordninger, da det dog var saaledes Brug i Kong Christians III. Tiid i sær, at de ældre Necesser og Forordninger bleve alt igien indrykte i de nyere, indtil de omsider, hvad den første Deel anbelanger, løbe sammen i den sidste, nemlig den Coldingske Necess af 1558. Jeg slutter heraf, at bemeldte tredie Artikel derfor frem for de andre er bleven udeladt, fordi den er bleven anseet som død og magtesløs. Den Necess af 1536, hvorudi handles om Norge, er Ord fra Ord og i samme Materiernes Orden bleven indført i Kong Friderich II. Haandfestning af 1559, nogle saa Artikler undtagne, som legges til eller tages fra. De tvende første Artikler ere de samme, den fjerde, femte, siette &c. ligeledes paa begaa Steder de samme; ifkun den tredie Artikel, angaaende Norge, findes i Kong Friderichs Haandfestning udelukt, men hvorfore? At udelukke en saa vigtig Grund-Lov, der medførte en væsentlig Forandring med Norge; er det ikke det samme, som at erklære den for ugyldig?

I det mindste, burde denne store Forandring i de Norske Love været besøyet til evig Afmindelse; men i dem findes heller intet derom. Saa langt fra melder den bekiendte Norske Forordning, forsattet af Truid Ulftand og Claus Bilde 1539, og siden stadfæstet af Kongen, noget om Norges Indlemmelse
 med

med Danmark, at tværtimod den første Artikel begynder saaledes: at den meenige Mand skulde holdes ved Norges Lov og Privilegier, som de fremfarne Konger og Herrer i Norge dennem undt og givet have. Kort sagt: alle Omstændigheder legge for Dagen, at den tidt bemeldte tredie Artikel, bygged paa noget, der meentes at skulde ssee, men ikke er sseet, aldrig er kommen til nogen Guldkommenhed, men i Mangel af det forudsatte, er bortfalden af sig selv, som død og magtesløs.

Ved denne Forklaring meener jeg paa beste Maade at have reddet Danmarks og Norges Ere. Saaledes som denne Herre-Dags Slutning hidindtil er bleven forstaaet, har man givet fremmede Skribenter, ukyndige i Danske Sager, Anledning til at udtyde den til Vanære baade for Norske og Danske. Puffendorf og Conring, begge uden Modsigelse, nogle store og velfortiente Mænd, men begge staaende i Svensk Sold, og ingen af dem saa uwillig, at man jo kand merke, hvem de førte Pennen for: De tage heraf Anledning til at hvæsse deres Pen imod os, og paa deres Regning sseer det samme siden af mange andre; thi det pleyer gierne saa at ssee, at efter som nogle saa anseelige Mænd, som disse to, synger for, saaledes synger det hele Chor efter.

Intet bedre Forsvar for den Danske Regiering, i Henseende til dens Omgang med de Norske, end den Forklaring over Recessens tredie Artikel jeg har søgt at fastsætte. Thi hvorledes man end vil forstaae den, naar den ikke forstaaes derhen, at den indbefatter ikke noget vist og fast, men noget som de Danske ikkun havde besluttet under Vilkaar og Forudsætning, som ikke er bleven noget af; da lader den sig neppe forklare, som billig og overensstemmende med Rettens Grunde: Der kand vel legges de Norske et og andet i denne Sag til Last, derimod kand ogsaa meget siges til deres Forsvar, og saa meget efter min Tanke, i det mindste, at den tilkiendte Straf, naar Herre-Dags Slutningen antages for en endelig Dom, ikke kand hede retfærdig og billig. Jeg sætter, at de Danske have Magt og Myndighed at straffe de Norske, hvad er det da de straffes for? For deres Affald skyld, siger Hvitfeldt p. 1355. forstaae det sidste siden 1534; thi det første i Aaret 1531. var allerede en afgjort Sag. Skal det nu hede: Affald, da maa der forudsættes, at Christian III. paa den Tid virkelig var bleven Konge baade i Danmark og Norge. Men i Norge blev han ikke antaget dertil før end Aar 1536. af de Søndensfeldske og 1537. af de Nordensfeldske. Thi hvad det samtlige Norske Rigs-Raad havde erklæret i den Guldmagt, given 1534. til Offve Bilde og Mogens Giøe, at de ville give deres Samtykke til den samme, som det Danske Rigs-Raad valgte til Konge.

Hvitfeldt. p. 1439. Crag p. 39. om det end kunde ansees som noget fuldkom-
 men sluttet, saa forudsættes dog et Konge-Bal at være skeet af de Danske, fors-
 gelig kunde ikke den Guldmagt være af nogen Forbindtlighed, førend det først
 reent og klart var afgjort, hvem der var bleven Konge i Danmark; thi de
 Norske sigtede dermed til Enighed med de Danske, i Henseende til Konge-Ballet,
 og saa maatte de jo vide først, hvem disse eensstemmig havde antaget til Konge;
 men det kunde de ikke vide, saa længe de Danske selv vare ueenige, skrivende
 dem til, nogle paa Kong Christians II., andre paa Hertugens Begne. Crag. l. c.
 og en stor Deel af Riget endnu ikke havde villet hyde Hertug Christian; det er
 at sige: De vidste det ikke til visse, førend i Aaret 1536. Ved Foreeningen af
 1450. vare vel begge Riger forbundne at komme hinanden til Bistand, Hielp
 og Trost; eftersom Behov giordes, men jeg veed dog ikke, om denne Forbindt-
 lighed kunde strække sig til Prætendenternes Krige, om, ikke egentlig imod Riget,
 og om de Norske, der i Aaret 1532. havde forskrevet sig til, ikke at skulle udvæl-
 ge nogen særdeles Konge, uden den, som blev kaaret til Danmarks
 Rige, vare derved forpligtede, saa længe den Danske Krone stod endda under
 Spydstagen, ved at tage Parti, at indvikle Riget i en skadelig og maaskee
 unyttig Krig, hvilket Crag. synes at sætte, naar han kalder de Norske otiosos
 Calamitatis Danicæ Spectatores, ex eventu consilia capturos. pag. 49.
 Sandt nok, at de Sondenfieliske have forseet sig frem for de Nordenfieliske der-
 udi, at de 1536. lode sig overtale til Trafsald fra Kong Christian III., den de
 Aaret tilfoen havde hyllet. Men hvad har bevæget dem dertil? Skulde ogsaa
 den begierte Skat, en saa billig og i de Tider fornøden Anmodning have været
 den rette Hoved-Aarsag? Snarere efter al Rimelighed det Rygte, Erke-Bispens
 lod udsprede, at det nu var ude med Kong Christian III. Crag. p. 160. Ja
 havde det været saa, som de meente, hvem vilde da ikke have dem undskyldte?
 Til hvad Nytte? at ville blive ved ham de havde antaget til Konge, naar
 Scepteret med Magt var taget ham af Haanden, og han ikke længere var i
 Stand for at forsvare sin Ret. Efter alle Lyve er det jo saa, at en Overmagt
 saa stor og stærk, at den ikke kand imodstaaes, giør Ret og Forpligtelse til inret.
 Forgives at sætte sig mod en Seyer-Herre, der, tillige med Magten i den ene
 Haand, har Lov og Ret i den anden. Altsaa bestod deres Forsælse fornemmel-
 lig derudi, at de blindt hen paa Bispens Ord troede det falske Rygte. En Om-
 stændighed, som legger for Dagen, at deres Trafsald fra Kong Christian III.
 ikke er skeet af forsætlig Ondskab, følgelig ikke heller kand ansees som et Oprør.

De Nordenfieliske derimod, som de ikke have givet sig under Kong Chri-
 stians III. Herredømme førend 1537. saa kunde de heller ikke inden den Tid siges
 at

at være faldne fra ham. Men dette i sær, meener jeg, kand legges dem til Last, (en og andens private Mishandling tales her ikke om) nemlig at de med at udsætte Konge-Ballet til en almindelig Herre-Dag gjorde uforholdne Vanfærligheder. Thi endfiønt det var saaledes fastsat i Foreeningen af 1450. (Hvitfeldt. p. 852. og 1317.) (*) at begge Rigers Raad skulde møde til Halmsted, for at kense sig en Konge, og i Friderici I. Haandfestning af 1524, at Norske Herre-Dage skulle forkyndes et halv Aar tilforn, saa var det dog virkelig en Chicane, i Kraft af denne Anordning i saa uroelige Tider, som der indfaldt efter Kong Friderichs I. Død, at ville æffe et høytideligt Val og under Baabens brag opholde sig med Formaliteter. Kunde det ikke være de Norske nok, at de Danske, som 1533. havde udsat Herre-Dagen for de Norskes Skyld, (Hvitf. p. 1398.) erklærede sig, at det ikke skeede i Hensigt til nogen Skilsmisse, at de havde udvalgt sig en Konge uden de Norskes Raad, men at de dertil vare høynlig foraar sagede ved de Lybskes Indfald i Riget. Hvitfeldt. p. 1439. Crag. p. 82. Kunde ikke de Nordenfioldske i saadan extraordinaire Tilfælde, ligesom de Sonnenfioldske give fra sig deres Hyltings-Brev, uden just at skyde sig til en almindelig Herre-Dag. Men alt dette bør tilskrives fornemmelig Erke-Bispen. Han var det store Hiul i alt hvad der skeede, Hoved, ikke allene for den Norske Kirke, men ogsaa for de Norske Uroeligheder. Hand regierde Bisperne, Bisperne Raadet, Raadet Almuen. En Stemme af ham, som den første og fornemste, Kunde altid beye op imod de fleste andres. Er det da ret at tilskrive det hele Norske Folk noget, der fornemmelig berøede paa ham, allerhelst i den Tid, da Rigs-Raadet og Adelen tiltog sig Val-Rettigheden allene? Desuden var det betænkeligt for de Norske, da Kong Christian II. begyndte iglen at faae et nyt Haab, at tage Partii imod hans Paaastand, i sær om formeentlige Arves Rettighed til Norge: Noget, som ingen privat Person kunde domme om.

I Betragtning af disse Omständigheder meener jeg, at de Norskes Seendragtighed, i at antage Hertug Christian til Konge, samt øvrige Forhold imod ham i den saa kaldte Brevens Feyde, fortienner ikke at afmales saa ilde, som gemeenlig skeer, og at Herre-Dags Slutningen imod dem, naar den var bygget paa en Forsælse, der virkelig var begaaet, visselig var, som Hvitfeldt

F 3

selv

(*) Denne Foreening af 1450. findes noget forskiellig paa tvende Steder hos Hvitfeldt. p. 853. og 1316, hvilket og er bleven erindret i Bredden ved sidst benævnte Sted p. 1316, af den Edition in folio, ikkun at der skal staae: pag. 853, i steden for 1100. Den første synes ikke at være en fuldkommen Afskrift, men kun et Udtog. Den sidste derimod er langt fuldkomnere, som den og er en af Rigts Raad vidimeret Copie af Originalen. I Hoved-Sagen komme de begge overens.

felv maa tilstaae p. 1355, streng og haard. Naar derimod saa havde været, efterat Kong Christian III. var kommen i rolig Besiddelse af Dannemarks Regiering, at de alligevel, uden at gaae i Raad med de Danske, vare bleve ved Kong Christian II. eller nogen anden, da først var det at ansee, som en forsætlig Gienstridighed imod Rigernes Foreening.

Spørges nu videre, om og de Danske vare berettiget til saaledes at straffe de Norske? Da kand derom vel ikke være nogen Tvivl, naar Spørgsmaal var om private Personers Mishandlinger, at jo Dannemarks, som Norske Konge tillige havde Magt at lade dem straffe, men da her spørges imellem to, vel foreenede, dog adskillige Riger, af hvilke det ene ingen Herredom eller Jurisdiction havde over det andet; thi i Foreeningen af 1450. heder det: At ingen skulde være den andens Overmand, og her handles om en ikke privat, men almindelig Straf, angaaende det hele Rige og Rigets Forsatning; saa er det klart, at det Danske Rigs-Raad og Adels (thi dem i sær bør Dommen tilskrives, affagt i en Kongelig Haandfæstning) vare i denne Sag gandske uvedkommende Dommere. Alt hvad de Danske med rette kunde gjøre, naar saa var, at de Norske havde forset sig imod Rigernes Foreening, var at naaføre dem Krig derfor, og lade Krigs-Udfaldet udgiøre, hvem der havde Ret.

Thi derom kand vel ikke være nogen Tvivl, at jo de Norges Gienstridighed imod Rigernes Foreening, tvertimod deres Forpligtelser i Kong Christian saavel som Kong Friderich I. Tid, var en saa vigtig Beskadigelse, at den efter alle Folke-Rettens Grunde kunde agtes for en loylik Krigs-Uarsag. Saa det kommer ikkun derpaa an, om det og kand ansees for Ret, naar saa var, at de Norges fremturende Gienstridighed havde fødet af sig Krig, og Krigs-Uycken havde bragt de Danske Norges Erobring i Hænde, derfor at gjøre Norges Rige til en Dansk Provins. Thi vil man sige, alt hvad de Danske med Rette kunde gjøre, var med Magt at tvinge de Norske til at vedblive Rigernes Foreening, ved at erkiende Kong Christian for Konge, men ikke at straffe dem med Rigets Underkastelse under Danmark, som de Danske ikke vare de Norges Over-Herrer, der havde Magt til at straffe dem. Derimod maa jeg erindre, at deres Underkastelse var i saa Fald egentlig at tale ingen Straf; men en Forsynlighed for fremtiden, at det samme ikke maatte møde oftere.

Thi omendskönt man sætter, at ingen Straf-Krig maa føres, saa meener jeg dog det lettelig tilstaaes, at den Rettighed, som Naturens Lov giver den Forurettede mod den Forurettende, strækker sig ikke allene til den blotte Erstatning

ning for paaførte Skade, noye beregnet efter Skadens Størrelse, men ogsaa til nogen Sikkerhed for fremtiden, allerhelst naar den befrygtelige Fare er saa stor og vigtig for et Rige og dets almindelige Sikkerhed, som i denne Tilfælde.

Naturen maatte ellers synes at have forsynet os med slette Baaben til vores egen Vedligeholdelse, om vi uden Omsorg for det Tilkommende skulle være forbundene bestandig at leve i Frygt, blotte og aabne for en andens Ondskab, uanseet han i Gierning har viist, at den Sikkerhed, vi kunde have at vente af ham, naar en god Leplighed understøtter hans onde Villie, ikke er at stole paa.

Naar det nu staaer fast, at denne Kriig, paaført de Norske, fordi de havde overtraadt det Fordrag angaaende Rigerens Forening, var retfærdig, og af de Danske vare besøgede for deres Sikkerheds Skyld for fremtiden at legge Norge, som en Provintz under Dannemark, da meener jeg, dette at være nok i denne Sag til Forsvar for de Danske. Desuden at ville ætse det Norske Folkes Samtykke til denne Rigers Forandring, er efter min Tanke alt formeget; Thi her handles om Evangs-Net, som et Subsidiaire-Middel, der forudsætter, at en ikke vil godvillig efterkomme sin Pligt. Een der søger Skadens Erstatning af en anden, eller Sikkerhed for videre Uret i fremtiden, spørger ikke om han vil, men det heder han skal. I saa Fald at begiere ja og samtykke af den Skadende, det er at nægte en Foruretted de Midlers Brug, som Naturen giver hvert Menneske i Hænde til Forsvar for sin Ret og Betskiærmelse for Uret.

Det skeer vel saa, at man søger omsider at faae Kriig afgjort ved en Freds-Slutning, om det end skal skee med Kaarden for Brystet. Dette skeer saaledes for almindelig Nyttens Skyld, for at faae de omtvistede Rettigheder og Pligter mellem Folk, som ikke staae under verdslig Ret, noye fastsatte, og derved at have en vis Regel for fremtiden. Men den rette Hoved-Grund til hvad der erhverves ved Kriig, som ogsaa bør være Regel for Freds-Slutningen, maa først og fornemmelig søges i den Rettighed, som den beskadigede Part haver til Skadens Erstatning. Endelig veed jeg vel, at Hvitfeldt med flere holder for, at den bekiendte Paastand om Titul af Arving til Norge, ikke kand paa bedre Maade igiendrive, end ved at sætte, at dette Rige i Kong Christian III. Tid er bleven en Provintz af Dannemark, p. 1489. Om nu end denne Sætning var af saa stor Vigtighed i vores Danske Stats-Net, som en Deel meene, skal den derfor understøttes paa Sandheds Beføstning? Bør ikke Sandhed være Sandhed, og som Sandhed legges til Grund, hvad heller den er med eller imod? Men jeg troer ikke, at de Danskes Imodsigelse mod bemeldte Paastand er saa
ilde

ilde grundet, at den skulde behøve nogle falske Støtter. Da jeg ikke rettere fandt skionne, end at jo Rigerne's Forening, gjort paa den Maade, at der af dem alle skulde vælges en fælles Konge (*), formodentlig maatte gjøre al Arve-Rettighed til intet. Da nu desuden Kong Friderich I. i sin Necess til de Norske af 1524, Art. 25. (Hvitf. p. 1274.) udtrykkelig har forbundet sig, aldrig meere at bruge den Titel af ret Arving til Norge, men at det tillige med Danmark altid skulde være og blive et frit Kaar-Rige, (**), saa begriber jeg ikke, paa hvad

(*) Saaledes blev det fassat ikke allene i det Calmar'ske Forbund imellem alle tre Riger af 1397, hos Hvitfeldt. p. 611. men ogsaa i den igientagne Forening mellem Danmark og Norge Anno 1450, efterat Kong Christian I. Aaret tilforn i sin Norske Haandfæstning havde erklæret Norge for et frit Kaar-Rige. Ved denne Haandfæstnings Ord, saaledes som de lyde hos Hvitfeldt p. 846. (og skal Norgis Rige hafve sit fri Kaar, efter vores Dage, om vi hafve Børn efter os, thi det er nu og blifve skal et frit Kaar-Rige efter-som Loven udviiser.) maa jeg, for at forebygge Misforstaaelse, gjøre følgende tvende Erindringer. Naar der siges: *Om vi have Børn efter os*, da maa vel Meningen være, om endskiont vi have Børn, thi endog i den Tilfælde skulde efter Foreningen af 1450. vælges den som Rigerne kunde tyktes best at være holden med. Og det sidste Tillæg: *efter-som Loven udviiser*, sigter uden Tvivl derhen, at Kongen skulde vælges paa den Maade, som Loven foreskriver, hvorom kand sees Hirdskraae Cap. 3. Naar nu Norge var saaledes forenet med Danmark, at det ikke maatte tage sig nogen Konge, uden den som blev samtykt af de Danske saavel som Norske, da er det klart, at det maatte skee ved et frit Val, og at Rigerne da vare Val-ikke Arve-Riger: Saaledes raisonnerer Kong Hans gandske ret efter min Tanke imod sin Broder Hertug Friderich, og de Norske imod Hertug Christian, Hvitfeldt. p. 1237. og 1315. Vel kunde Val og Arve-Riger saaledes indskrænkes, at de begge tillige paa en vis Maade kunde bestaae tilsammen, men naar Val-Rettighed strækker sig saavidt, som i nærvænte Forening: at der af begge Rigerne eendragtigen den skulde kaares til Herre og Konge enten af den af dødes Sønner eller andre, som den nem paa begge Sider maatte synes nytteligst og best, da er det aabenbart, at Arve-Loven og den Arve-Maade, samme foreskriver, derved ophæves. Har nu end Kong Christian I. været fød ret Arving til Norge, saa maa dog en saa høytidelig Forening, indgaaet af alle Rigerne's Stænder, og af Kongen samtykt, som den af 1450, have gjort til intet al videre Arve-Rettighed for ham og hans Efterkommere.

(**) Kong Christian I. Søn Hertug Friderich var den første, som tiltog sig Titel af Arving til Norge, i Følge af den Forening af 1482. imellem hans Broder Kong Hans og ham, at begges Rettighed til Norge, som fordm var et Arve-Rige, skulde være enhver forbeholden, og imidlertid skulde de begge bruge Norges Titel, Hvitfeldt. p. 1238; og ved det Afstald givet Kong Hans af Hertug Friderich Aar 1490, erindrer Hvitf. At Hertugen skrev sig i samme Brev første Gang Arving til Norge p. 1239. I sin Haandfæstning til de Danske af 1523. kaldte han sig ogsaa ret Arving til Norge, men Aaret efter i sin Norske Haandfæstning frasagde han sig den Titel tillige med Arve-Rettighed til Norges Rige, som ogsaa hans Søn Hertug Christian, siden Dansk Konge under Navn af Christian III., da han 1529. vilde hyldes af de Norske, fik til Svar: at de meente,

hvad Grund, at Kong Christians og Friderich I. Esterkommere kunde meene sig endnu arveberettiget til Norge. Men som dette Spørsmaal er uden for Grændserne af mit nærværende Dyemeed, og jeg i det øvrige, hvad Hovedsagen angaaer, har sagt alt hvad jeg veed at sige, saa fores jeg hermed til den sidste Linie af dette mit lidet Arbejde, og kand lade det beroe ved et Explicit.

at Norge nu som indlemmet med Danmark ikke meere var noget Arve-Rige. p. 1315. Dog kand man tillige deraf slutte, at ligesom Kong Friderich I. endog siden 1524. ikke gandske har forladt den Tanke om Arve-Rettighed til Norge, som man seer af den Handling han stod ubi med sin Broder-Søn Christian II. Anno 1526. hos Hvittfelde. p. 1293, saaledes heller ikke Sønnen Hertug Christian. Kand være, at denne formeentlige Arve-Ret har været een af Aarsagerne, der har bevæget det Danske Rigs-Raad til at ville have gjort Norge til en Dansk Provins, i Fald det med Magt var bleven erobred. Jeg besyrtkes i den Mistanke, naar jeg seer Recessens tredie Artikel, der begynder: *Og effterdi*, at fremsættes som sammenhængende med den næst foregaaende anden Artikel, der siger: at hvad Lande, der maatte bekommes ved Sværdet eller anderledes, de skulle høre Danmarks Rige til; og være og blive under Danmarks Krone. Thi maaskee de begge sigte til det sælles Dyemaal at gjøre al videre Arve-Præension paa Norge til intet.

